
STUDENTŲ NUOMONĖ APIE NELEGALIŲ NARKOTIKŲ PRIEINAMUMĄ KAUNO MIESTE

Vladimiras Andrejevas*

**Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Valstybės sienos apsaugos katedra
V. Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas (8-37) 303666
Elektroninis paštas: vladimiras@mruni.eu*

Anotacija. Straipsnyje nagrinėjama aktuali šiam laikmečiui problema – jaunų žmonių (studentų ir jų draugų) alkoholio, tabako ir nelegalių narkotikų prieinamumas ir vartojimas. Analizuojama Kauno miesto situacija, kuri, be abejo, yra panaši į kitų miestų situaciją šiuo klausimu. Straipsnyje analizuojami – Mykolo Romerio universiteto (toliau universitetas) Viešojo saugumo fakulteto (toliau fakultetas) Teisės ir valstybės sienos apsaugos, Teisės ir policijos veiklos, Teisės ir ikiteisminio tyrimo studijų programų (toliau programos) studentų atsakymai į parengtus klausimus apie nelegalių narkotikų prieinamumą Kauno mieste. Straipsnyje pateikiama informacija (iš studentų atsakymų) apie tai, kokiose vietose Kaune lengviau galima įsigyti narkotikus, kokius narkotikus. Taip pat ar studentai, ar jų draugai bandė vartoti narkotikus. Iš tyrimo rezultatų matyti, kad ypač lengva Kaune įsigyti kanapių, nors ir kiti nelegalūs narkotikai yra prieinami. Dažniausiai paminėta vieta, kur studentai galėtų lengvai nusipirkti marihuanos arba hašišo, yra prekiautojo namai, antroje vietoje - naktiniai klubai, barai, diskotekos, trečioje vietoje gatvė, parkas. Straipsnio tikslas – iširti narkotikų prieinamumą Kauno mieste, taip pat sužinoti studentų nuomonę šiuo klausimu. Straipsnyje pateikiamos išvados.

Pagrindinės sąvokos: Kauno miestas, studentai, studentų draugai, studentų nuomonė, nelegalus narkotikai, narkotikų prieinamumas.

IVADAS

Analizuojant Europos monitoringo centro ataskaitas galima pastebėti, kad narkotikų prieinamumas užima svarbią vietą Europos politikoje¹. Pagrindinis uždavinys - mažinti narkotikų prieinamumą. Tai gali sumažinti narkotikų paklausą. Galimybės lengvai įsigyti nelegalius narkotikus parodo neteisėtų narkotikų prieinamumą ir atspindi jų pasiūlą². Kiekviena šalis turi savo narkotikų kontrabandos kelius, platinimo taškus ir kovos su šia neteisėta veikla strategiją³. Pastaraisiais metais daug narkotikų kontrabandos kelių (tiek tranzitinių, tiek skirtų Lietuvai) išaiškinta bei nelegaliai atgabentų narkotikų siuntų konfiskuota mūsų teisėsaugos pareigūnų bendradarbiaujant su Interpolu. Nežiūrint į tai,

¹ *Annual report: the state of the drugs problem in Europe*, EMCDDA, Lisbon, June 2012, p. 14.

² Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento 2012 ir 2013 m. *metiniai pranešimai*. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, Vilnius, 2012, 2013, p. 25, 34.

³ Freisthler B, Gruenewald PJ, Johnson FW, Treno AJ, Lascala EA. An exploratory study examining the spatial dynamics of illicit drug availability and rates of drug use. *J Drug Educ.* 2005, 35(1), p. 15.

narkotikų vartojimas tarp Lietuvos jaunimo kiekvienais metais išauga⁴. Dar daugiau jaunimo vartoja alkoholį ir tabako gaminius. 2012 metais autoriaus buvo atliktas tyrimas. Tyrimo tikslas įvertinti Viešojo saugumo fakulteto pirmo kurso studentų žinių apie klubinius narkotikus. Tyrimo rezultatai parodė, kad respondentai žino ne visus perdozavimo požymius, vartojimo tolimesnes pasekmes. Žinios, laiku suteiktos jaunimui, gali ne vieną jaunuolį sustabdyti nuo pirmojo žingsnio – narkotikų vartojimo⁵. Pastaraisiais metais atsirado nauja mada – vartoti alkoholį su jo poveikį stiprinančiomis tabletėmis Narkotikų vartojimo klausimas tampa vis aktualesnis. Atsiranda naujų narkotikų. Vis daugiau jaunų žmonių, taip pat ir nepilnamečių, pradeda vartoti narkotikus, alkoholinius gėrimus, rūkyti. Kauno miestas nuo kitų Lietuvos miestų tuo klausimu neišsiskiria.

Kauno apskrities Vyriausiojo policijos komisariato duomenimis 2013 m. už neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų įgijimą ar laikymą nedideliais kiekiais arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimą be gydytojo paskyrimo buvo nubausti administracine tvarka (LR ATPK 44 str.) 556 asmenys. 2014 m. šis skaičius sudarė jau 612 asmenų. Pažeidėjų padaugėjo 7,7 proc. Palyginus Kauno m. Santakos policijos komisariato prižiūrime teritorijoje (Vilijampolė ir Šilainiai) minėtų pažeidėjų skaičių, galima teigti, kad t 2013 m. buvo 69, o 2014 m. – 100. Pažeidėjų padaugėjo 44,9 proc.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti studentų nuomonę apie galimybę įsigyti nelegalių narkotikų Kauno mieste bei alkoholio, tabako ir kanapių produktų vartojimo paplitimą tarp studentų draugų.

Tyrimo uždaviniai – ištirti studentų nuomonę apie narkotikų prieinamumą, narkotikų įsigijimo vietas, alkoholio, tabako, kanapių vartojimo paplitimą tarp studentų draugų.

Tyrimo objektas – studentų nuomonė.

Tyrimo metodika ir kontingentas - tyrimas buvo atliekamas 2014 m. spalio, lapkričio mėnesiais. Tyrime dalyvavo Teisės ir valstybės sienos apsaugos (2 ir 3 kursų studentai), Teisės ir policijos veiklos (3 kurso studentai), Teisės ir ikiteisminio proceso (3 kurso studentai) studijų programų studentai Viso tyrime dalyvavo 117 studentų (respondentų) iš jų 54 vaikinai ir 63 merginos. Atliekant tyrimą remiamasi Klaipėdos universiteto Sveikatos

⁴ Sumskas L, Zaborskis A, Grabauskas V. Social determinants of smoking, alcohol and drug use among Lithuanian school-aged children: Results from 5 consecutive HBSC Surveys, 1994–2010. *Medicina*, Kaunas 2012, 48(11), p. 595.

⁵ Andrejevas V. Pirmo kurso studentų žinių apie klubinius narkotikus įvertinimas. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka (8): *Mokslinių straipsnių rinkinys / Mykolas Romeris universitetas Viešojo saugumo fakultetas*: [Elektroninis išteklius]. Kaunas, 2012, p.43.

mokslų fakulteto mokslininkų parengta anketa. Anketoje buvo pateikti septyni klausimai, į kuriuos respondentai turėjo atsakyti. Apklausos procedūra buvo vykdoma atskirai kiekvienoje grupėje dalyvaujant tyrėjui. Tyrimo dalyviai buvo informuoti apie anketos anonimiškumą ir tyrimo tikslą. Anonimiškai apklausiant studentus buvo pateikti keli klausimai iš moksleivio klausimyno, naudojamo Europoje, vykdant psichoaktyviųjų medžiagų paplitimo apklausas pagal Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo Europos mokyklose tyrimo projektą (ESPAD). Iš visų pateiktų atsakymų tyrimui pakako išanalizuoti respondentų atsakymus į tris pagrindinius klausimus.

Apdorojant duomenis, taikyta statistinė duomenų analizė, naudojant SPSS programą (SPSS 17.0 for Windows). Skirtumui tarp kelių kintamųjų įvertinti pasirinktas χ^2 (Chi – Square) testas arba z kriterijaus testas. Tikrinant statistines hipotezes, pasirinktas 0,05 reikšmingumo lygmuo.

Tyrimo dalyviai buvo informuoti apie atsakymų anonimiškumą ir tyrimo tikslą.

TYRIMO REZULTATAI

Kaip matyti iš 1 lentelės, atsakydami į klausimą „Kiek tavo draugų vartoja šias svaiginimuisi skirtas medžiagas?, kur galima buvo pasirinkti 5 atsakymo variantus, studentai nurodė, kad daugelis ar net visi jų draugai rūko cigaretes ar vartoja alkoholinius gėrimus. Tik apie 10 proc. respondentų nurodė, kad nedaug jų draugų vartoja alkoholinius gėrimus. Kitas klausimas buvo apie studentų polinkį vartoti alkoholinius gėrimus. Ir šiuo atveju respondentų atsakymai gana nustebino: 21,4 proc. respondentų atsakė, kad tik keli jų draugai vartoja alkoholį kartą per savaitę, 29,1 proc. atsakė, kad nedaug jų draugų vartoja alkoholį kartą per savaitę, o net 49,5 proc. respondentų atsakė, kad daugelis jų draugų vartoja alkoholį net kartą per savaitę. Kitas klausimas buvo apie marihuanos ir hašišo rūkymą. Čia mūsų respondentų draugai pasirodė šiek tiek kukliau. Beveik pusė respondentų t. y. 49,5 proc. nurodė, kad keli draugai rūko narkotikus iš kanapių, o 41,1 proc., kad nedaug draugų rūko šiuos produktus, nors tik 9,4 proc. respondentų nurodė, kad niekas iš jų draugų nerūko marihuanos arba hašišo. Gauti panašūs rezultatai, kaip ir kitų panašių tyrimų Lietuvoje. Gana daug mokinių prisipažino, kad turi draugų, kurie vartoja alkoholį su jo poveikį stiprinančiomis tabletėmis, nors patikslinta, kokios tai tabletės, nebuvo. Tik 67,7 proc. respondentų tokių draugų neturi, o likusieji tokių draugų turi.

1 lentelė. Studentų atsakymai į klausimą „Kiek tavo draugų vartoja šias svaiginimuisi skirtas medžiagas?“ (Rodiklio dažnis procentais.)

Svaiginimosi pobūdis	Atsakymai į klausimą: „Kiek tavo draugų vartoja šias svaiginimuisi skirtas medžiagas?“				
	niekas	keli	nedaug	Daugelis	Visi
Rūko cigaretetes	-	-	-	89,7	10,3
Vartoja alkoholinius gėrimus	-	-	10,3	70,2	19,6
Vartoja mažiausiai kartą per savaitę	-	21,4	29,1	49,5	-
Rūko marihuaną ar hašišą	9,4	49,5	41,1	-	-
Vartoja alkoholį kartu su tabletėmis	67,7	5,9	6,8	-	19,6

Kitu klausimu pabandėme sužinoti, kurioje iš išvardytų vietų studentai galėtų lengvai nusipirkti marihuanos arba hašišo, jei to panorėtų (2 lentelė). Dažniausiai paminėta vieta, kur studentai galėtų lengvai nusipirkti marihuanos arba hašišo, yra prekiautojo namai. Gerokai daugiau vaikinų (48,1 proc.) nei merginų (15,9 proc.) nurodė būtent prekiautojo namus (P=0,001). Antroje vietoje pagal eiliškumą naktinius klubus, barus ir diskotekas: net 25,6 proc. studentų pasirinko šį atsakymo variantą, ir šiuo klausimu vaikinai ir merginos buvo vieningi. Trečioje vietoje, kaip narkotikų įsigijimo vieta, buvo nurodyta gatvė, parkas ir panašiai. Taip nurodė 23 proc. studentų. Net 11,1 proc. studentų nurodė, kad šių medžiagų galima įsigyti mokykloje, o 9,4 proc. nurodė kitas vietas.

2 lentelė. Studentų atsakymai į klausimą „Kurioje iš išvardytų vietų galima lengvai nusipirkti marihuanos ar hašišo?“ (Rodiklio dažnis procentais.)

Lytis	Studentų nurodyta vieta, kur galima lengvai nusipirkti kanapių				
	Gatvėje, parke ir pan.	Mokykloje	Diskotekoje, klube, bare ir pan.	Prekiautojo namuose	Kitose vietose
Vaikinai	31,5	13,0	24,0	48,1	11,1
Merginos	15,8	9,5	27,0	15,9	7,9
Iš viso	23,0	11,1	25,6	30,8	9,4
P reikšmė	0,05	0,50	0,71	0,00	0,56

Pastaba: mokiniai galėjo pažymėti keletą atsakymų, kurie jiems tiko.

Toliau respondentams buvo užduotas klausimas „Ar sunku būtų gauti šių nelegalių narkotikų?“ Į šį klausimą atsakė beveik visi tyrime dalyvavę respondentai (3 lentelė). Kaip ir buvo tikėtasi, kaip lengviausiai įgyjamus narkotikus studentai nurodė kanapes, marihuaną, hašišą. 30,9 proc. studentų atsakė, kad LSD ir kitus haliucinogenus įsigyti būtų gana sunku, o

daug mažesnė dalis (19,6 proc.), kad gana lengva. Tuo tarpu 49,5 proc. studentų nurodė, kad nežino, kur būtų galima įsigyti šių narkotikų. Panaši situacija su amfetaminais, ekstazių ir kokainu: apie pusė respondentų nežino, kur jų būtų galima įsigyti, nuo 23 iki 29 proc. studentų mano, kad jų įsigyti būtų gana sunku, o nuo 12 iki 18 proc. vidutiniškai, - kad įsigyti būtų gana lengva. Kaip matyti 3 lentelėje, sunkiausia būtų įsigyti heroino arba aguonų ekstrakto: 70,2 proc. respondentų atsakė, kad nežino, kur šių narkotikų įsigyti; 11,1 proc. - gana sunku; 19 proc. - įsigyti heroino ir aguonų ekstrakto įmanoma ir gana nesunku.

3 lentelė. Studentų atsakymai į klausimą „Ar sunku būtų gauti šių nelegalių narkotikų?“
(Rodiklio dažnis procentais.)

Narkotiko rūšis	Populiariausių narkotikų prieinamumas mokiniams (Ar sunku būtų gauti?)				
	Labai sunku proc.	Gana sunku proc.	Gana lengva proc.	Labai lengva proc.	Nežinau proc.
Kanapės (marihuana, hašišas ir kt)	-	-	53	47	-
LSD ar kiti haliucinogenai	-	30,9	19,6	-	49,5
Amfetaminai, džefas ir kt.	-	29,1	18,8	-	52,1
Kokainas	-	23,1	12,8	11,1	53,0
Ekstazis	-	24,8	13,6	11,9	49,7
Heroinas, aguonų ekstraktas	-	11,1	10,2	8,5	70,2

Pastaba: procentai skaičiuojami tik nuo atsakiusių į šį klausimą studentų.

Apibendrinant šiuos studentų atsakymus, galima teigti, kad nelegalių narkotikų įsigyti Kauno mieste gana nesunku. Ši aplinkybė apsunkina nelegalių narkotikų kontrolę.

REZULTATŲ APTARIMAS

Lyginant mūsų tyrimo duomenis su kitų šalių duomenimis, išvelgiamos panašios tendencijos. Beveik vienas iš trijų mokinių (29 proc.) 2011 m. atliekant ESPAD tyrimą Europos šalyse mano, kad gauti kanapių jų gyvenamojoje vietovėje galima lengvai arba gana lengvai⁶. Tai panašu į mūsų ir kitų Lietuvos tyrėjų duomenis⁷. Tačiau šiuo atveju tarp atskirų šalių, dalyvavusių ESPAD 2011 m. tyrime, pastebimi dideli skirtumai: kai kuriose Europos šalyse yra apie 60 proc. taip manančių, kitose šalyse - 10 kartų mažiau. Akivaizdu, kad lengvai prieinami narkotikai yra ir dažniau vartojami⁸. Į tai turi atkreipti dėmesį tų šalių teisėsaugos institucijos. Kad kanapės lengvai prieinamos ESPAD šalyse, linkę manyti šiek

⁶ Hibell B, Guttormsson U, Ahlström S, Balakireva O, Bjarnason T, Kokkevi A. et al. The 2011 *ESPAD Report: Substance Use Among Students in 36 European countries* Stockholm: CAN, EMCDDA, Council of Europe, Pompidou group; 2012, p. 11.

⁷ Jurgaitienė D. Narkotikų vartojimo paplitimas tarp moksleivių ir lemiantys veiksniai. *Monografija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2010, p. 121.

⁸ Goncy E.A., Mrug S. Where and when adolescents use tobacco, alcohol, and marijuana: comparisons by age, gender, and race. *J Stud Alcohol Drugs*. 2013; 74(2), p. 288.

tiek daugiau berniukų nei mergaičių (atitinkamai 33 proc. ir 28 proc.)⁹. Ir tyrimo metu tai buvo pastebėta. Tai rodo, kad berniukai dažniau vartoja kanapes nei mergaitės. Kaip ir Lietuvoje, taip ir ESPAD šalyse, amfetaminai ir ekstazis, mokinių nuomone, nėra taip lengvai prieinami kaip kanapės, todėl ir jų vartojimas kelis kartus mažesnis nei kanapių. Kanapes, kaip lengvai prieinamą narkotiką, nurodo ir kitų pasaulio šalių mokiniai ir jaunimas¹⁰. Nors alkoholio ir tabako vartojimas Lietuvoje buvo stabilizuotas, vis tik jų vartojimas tarp Lietuvos jaunimo katastrofiškai didelis¹¹.

IŠVADOS

Studentų nuomone, rūkymas ir alkoholio vartojimas tarp jų draugų beveik visuotinas reiškinys ir studentų, kurie teigtų, kad niekas iš jų draugų nerūko cigarečių ir nevartoja alkoholio, nebuvo. Tik 9,4 proc. studentų nurodė, kad niekas iš jų draugų nėra išbandęs marihuanos ar hašišo, o visi likusieji nurodė, kad tokių draugų turi. Be to, nemažai studentų nurodė, kad turi draugų, kurie vartoja alkoholį su jo poveikį stiprinančiomis tabletėmis.

Dažniausiai paminėta vieta, kur studentai galėtų lengvai nusipirkti marihuanos arba hašišo, yra prekiautojo namai. Antroje vietoje - naktiniai klubai, barai ir diskotekas. Trečioje vietoje, kaip narkotikų įsigijimo vieta, buvo nurodyta gatvė, parkas ir pan. Tik nedaugelis studentų nurodė ir kitas vietas, kur galima įsigyti narkotikų.

Kaip lengviausiai įgyjamus narkotikus studentai nurodė kanapes, marihuaną, hašišą. 30,9 proc. studentų atsakė, kad LSD ir kitus haliucinogenus įsigyti būtų gana sunku, o žymiai mažesnė dalis [19,6 proc.], kad gana lengva. Panaši situacija su amfetaminais, ekstazių ir kokainu – apie pusę respondentų nežino, kur jų būtų galima įsigyti, likusieji mano, kad įsigyti įmanoma. Sunkiausia būtų įsigyti heroino arba aguonų.

LITERATŪRA

1. *Annual report: the state of the drugs problem in Europe*, EMCDDA, Lisbon, June 2012.
2. Andrejevas V. Pirmo kurso studentų žinių apie klubinius narkotikus įvertinimas. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka (8): *Mokslinių straipsnių rinkinys* / Mykolas Romeris universitetas Viešojo saugumo fakultetas: [Elektroninis išteklius]. Kaunas, 2012.

⁹ Hibell B, Guttormsson U, Ahlström S, Balakireva O, Bjarnason T, Kokkevi A. et al. The 2011 *ESPAD Report: Substance Use Among Students in 36 European countries* Stockholm: CAN, EMCDDA, Council of Europe, Pampidou group; 2012, p. 15.

¹⁰ Freisthler B, Gruenewald PJ, Johnson FW, Treno AJ, Lascala EA. An exploratory study examining the spatial dynamics of illicit drug availability and rates of drug use. *J Drug Educ.* 2005; 35(1), p. 27.

¹¹ Astrauskiene A, Dobrovolskij V, Stukas R. The prevalence of problem drug use in Lithuania. *Medicina*, Kaunas 2011, 47(6), p. 340.

3. Astrauskiene A, Dobrovolskij V, Stukas R. The prevalence of problem drug use in Lithuania. *Medicina*, Kaunas 2011, 47(6)
4. Freisthler B, Gruenewald PJ, Johnson FW, Treno AJ, Lascaia EA. An exploratory study examining the spatial dynamics of illicit drug availability and rates of drug use. *J Drug Educ.* 2005;35(1).
5. Goncy E.A, Mrug S. Where and when adolescents use tobacco, alcohol, and marijuana: comparisons by age, gender, and race. *J Stud Alcohol Drugs.* 2013; 74(2).
6. Hibell B, Guttormsson U, Ahlström S, Balakireva O, Bjarnason T, Kokkevi A. et al. The 2011 *ESPAD Report: Substance Use Among Students in 36 European countries* Stockholm: CAN, EMCDDA, Council of Europe, Pampidou group; 2012.
7. Jurgaitienė D. Narkotikų vartojimo paplitimas tarp moksleivių ir lemiantys veiksniai. *Monografija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2010.
8. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento 2012 ir 2013 m. *metiniai pranešimai*. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, Vilnius, 2012, 2013.
9. Sumskas L, Zaborskis A, Grabauskas V. Social determinants of smoking, alcohol and drug use among Lithuanian school-aged children: Results from 5 consecutive HBSC Surveys, 1994–2010. *Medicina*, Kaunas 2012, 48(11).

STUDENTS' OPINION ABOUT AVAILABILITY OF ILLEGAL DRUGS IN KAUNAS CITY

Vladimiras Andrejevas*
Mykolas Romeris University

Summary

Responses of students (Faculty of Public Security at Mykolas Romeris University; 1 cycle study programs: Law and Border Guard; Law and Police Activities; Law and pre-trial process) on the availability of illegal drugs in Kaunas. Paper presents information on locations in Kaunas (based on students' responses) and types of drugs that can be purchased in Kaunas, also information on whether students or their peers tried using drugs. The aim of the paper is to present information on the accessibility of drugs from the perspective of students. Conclusions are provided: Students respond that using alcohol and smoking is almost universal; almost no one responded that peers do not use alcohol or smoke. Many respondents indicate that peers use alcohol with some kind of drugs; A residence of a dealer is indicated as a first location for purchase. As a second: location nightclubs were indicated; as the third: street, parks. Some other locations were indicated by several respondents; Respondents indicate cannabis, marihuana as most easily available drugs. Amphetamines, ecstasy and cocaine were also mentioned among available; however heroin was indicated as a less available drug.

Keywords: students in Kaunas, illegal drugs, availability of drugs.

Vladimiras Andrejevas*, Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakulteto Valstybės sienos apsaugos katedros lektorius. Mokslinių tyrimų kryptys: teisė, visuomenės saugumas.

Vladimiras Andrejevas*, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of State Border Guard, lecturer. Research interests: Public Law, Public Security.